

# JUGOSLOVANSKI OBRITNIK

GLASILO „JUGOSLOVANSKE OBRITNE ZVEZE“ V LJUBLJANI

List izhaja dvakrat na mesec, in sicer 1. in 15. vsakega meseca, ter stane za celo leto

20 K, za pol leta 10 K, posamezna številka velja 1 K. — Inserati po dogovoru. — Roko-

piši se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Sodna ulica št. 11.

**Obrtniki! Vaše glasilo je »Jugoslovanski Obrtnik«! Širite naš list med svojimi tovariši in prijatelji! Pridobivajte mu novih naročnikov! Naj ne bo slovenskega obrtnika, somišljenika V. L. S., ki ne bi bil naročen na svoje stanovsko glasilo!**

## Boj kapitalizmu.

Najaktualnejše za obrtnike in trgovce vseh vrst je danes vprašanje »surovin«. Z lahkoto smo preje dobivali surovine; česar nisi dobil pri trgovcu že na deželi, dobil si v mestih; če drugje ne, dobil si v tedanjem središču na Dunaju. Drug za drugim so se ti vsiljevali potniki. Danes pa manjka vsega. Naravno je, da je naša nova država »Jugoslavija«, po veliki večini agrarna država, zelo bogata naravnih zakladov. Danes, v tem modernem razvijenem svetu, pa je radi racionalne izrabe agrarnih produktov ter da se zadosti vsem potrebam svojih državljanov, cilj vsake države, da si po možnosti ustvari svojo industrijo. Ker je v naši državi industrija takorekoč šele v povojih in ker so nam dani vsi pogoji do razvitka ali industrijalizacije, je naša sveta dolžnost, da vsi težimo za tem, da dosežemo svoj cilj. Industrija, kar jo imamo do sedaj, je po veliki večini v rokah tujcev, ponajveč so lastniki Nemci, Madžari ali Judi. Zadnji se hočejo prilagoditi našim razmeram ter hočejo, da se jih smatra za navdušene Jugoslovane, dočim prvi ne zataje svoje narodnosti. Pa bodisi že tako ali tako, naloga naša je, da težimo za tem, da se že obstoječa industrija nacionalizira. Seveda se to ne bo zgodilo sunkoma, pač pa polagoma. Nacionaliziranje industrije kar čez noč bi lahko imelo zelo slabe posledice, ker nimamo momentano na razpolago zadosti tehniškega in drugega osebja, ki naj bi nastopili kot vodilni faktorji. Pa tudi nam manjka potrebno število kvalificiranega domačega delavstva.

O kapitalu niti ni govora, ker nam hoče sedanja vlada z nesrečno valutno reformo celo pičle prihranke uničiti in z njimi pomagati srbskemu dinarju do večje veljave. Dokaz, da nismo na pravi poti s forsiranjem nacionalizacije že obstoječe industrije pri nas, nam je že to, kako slabo se je obnesla sekvestracija tujih podjetij na naši zemlji. S tem, da smo tujim tvrdkam nastavili nestrokovnjake za sekvestorje, gotovo nismo stvari koristili, pač pa smo ji zelo škodovali. Nakopala si je država zelo veliko breme, da mora sedaj skrbeti za razvitek in delamožnost teh podjetij na veliko škodo napredku domače industrije. Za naše male obrtnike, ki tudi težimo po napredku in povečanju naših podjetij, pa ima to vladno gospodarstvo še to slabo stran, da so se z sekvestracijo in forsiranjem nacionalizacije obstoječe industrije na stežaj odprla vrata kapitalizmu, in sicer kapitalizmu tiste vrste, ki z nevidnimi rokami uničuje samostojnost in napredek posameznika. Gotovo je, da smo tudi mi za to, da velike kapitalistične družbe nastopajo v podjetjih, ki so res pravega industrijelnega značaja, da predelavajo naravne zaklade v polfabrikate, in sicer le tam, kjer je to posamezniku radi ogromne režije nemogoče. Vse kaj drugega pa je, če te velekapitalistične družbe s priveskom gotovih po bogastvu hrepenečih ljudi silijo v podjetja, ki so lahko dostopna posamezniku, strokovnjaku.

Paralelno z nacionalizacijo tujih podjetij pa danes tudi ustvarjamo že nova podjetja, bodisi veletrgovskega ali pa industrijskega značaja, ker se vedno spopolnjujeta med seboj. Prav je tako, a isto, kar se godi pri nacionalizaciji, isto se godi pri ustvarjanju novih podjetij. Ne vemo, če bode to zdravo za naše gospodarske razmere, ako en advokat in en poslovodja s kapitalom banke, ali pa drugi slučaj, da banke same osnujejo tovarne za izdelova-

nje voz in ključavnic. Enak slučaj nam je znan, da so dva advokata, en poslanec in en poslovodja v družbi banke napravili veliko uvozno tvrdko mineralnih olj. Dalje, da banka sama spravlja pod svoja okrilja osem različnih podjetij ter na ta način naravnost zaslužni stavbeno obrt. In tako bi se dalo naštevati naprej. Nam se zdi, da bi se za pravi napredek industrijalizacije več storilo, ako bi banka nudila kredit kakemu večjemu ključavničarju ali zadržki, ki bi se špecificirala ter napravila tvornico za izdelovanje ključavnic.

Opazovali smo pravi industrijski napredek za lnjih desetletij v Švici, na Nemškem in tudi v bivši Avstriji, posebno na Češkem, kakor tudi v drugih državah, toda smelo moramo priznati, da se je industrijalizacija vršila povsod vsaj v glavnem od spodaj navzgor, ne pa narobe, kakršnega mnenja je socijalistični minister za šume in rude, g. Kristan. Iz malega raste veliko — pravi stari slovenski pregovor. Manjši ključavničar ali pa kak drug obrtnik, ki ima tudi primerno izobrazbo, hoče špecijalizirati svojo obrt za kako posebno vrsto dela ali se pa več podobnih obrti združi in napravi produktivna zadruga. Banka je tu, da jim lahko preskrbi potreben kapital. Posameznik ima interes na tem, da postanejo cene konkurenčne. Okrepimo moč posameznika in tudi njegove družine! On je tudi davkoplačevalec — vedni vir potrebi države. Tako je srednji stan steber države: stoji dobro in za svoje sinove skrbi, da se izobrazijo. Pogledjmo pa kapitalistično zaslužjeno industrijo. Banka kupi vsa pomembnejša podjetja ene vrste, arandira jih, vpreže kup uradnikov in poslovodij. Produkcija je torej režija, a podjetje je monopolizirano, nastavili bomo višje cene, saj nimamo konkurence, proti tuji konkurenci nas pa mora braniti država. Dobiček je bil precejšen, plačajo se visoke tantijeme uprav-

nemu odboru, duši podjetja, — a kdo pa so tu? Nekaj advokatov in drugih magnatov, vsi po poklicu kapitalisti. Tudi dividende se bodo plačale 10 ali 20 % zopet kapitalu. Akcije niso v rokah obrtnikov, industrijev ali trgovcev po poklicu, mogoče so le male izjeme. Vprašamo se, kje je tu varstvo srednjega človeka kot opore države? Dobiček gre v roke nevidnemu kapitalizmu, od koder se ne povrne nikdar več. Ali naj bode samostojen obrtnik in trgovec samo učitelj, da vzgaja naraščaj, učence in pomočnike, ki bodo pozneje služili podjetjem, ki jih snujejo banke in to še z nekimi zadostilom, češ, mi ti damo za služek?!

Tako se pričinja pri nas industrijalizacija, s tem pa tudi socijalizacija. Banke so torej zgrešile svoj cilj in naša mlada država, oziroma naši vladujoči organi to mirno gledajo, če celo ne podpirajo bank.

Bog nas torej varuj take industrijalizacije! Obrtniki in trgovci in vsi, ki imate samostojna podjetja — pa na noge! Še je čas, da se ubranimo takega gorja.

## Volitve v trgovsko in obrtniško zbornico.

Minulo je že leto in pol, odkar smo si ustvarili lastno državo, državo svobode in enakosti. Osem let pa je preteklo od zadnjih volitev v trgovsko in obrtniško zbornico. Mandati zborničnih svetnikov so se podaljševali od leta do leta. Takoj po preobratu se je zbornično delovanje razširilo na vso Slovenijo, a zastopstvo je ostalo staro, še celo to se je skrčilo, ker so se nekateri člani izselili, drugi pomrli ali odstopili. Danes je tedaj pravno vprašanje, če trgovsko-obrtniška zbornica sploh še legitimno eksistira. Zato je nujno potrebno, da jo moderniziramo v demokratičnem smislu. Volilni red, ki obstoji z malimi izpremembami že nad pol stoletja, je treba prekrojiti današnjim razmeram. Stanovsko zastopstvo je ta zbornica, a mali človek, obrtnik in trgovec, ki slučajno plačuje po 5 K direktnega davka, nima te časti, da bi bil pritegnjen k sodelovanju v zbornici. In vendar ravno interesi malega obrtnika nujno zahtevajo primerne zastopstva in vpoštevanja. Dolžnost večjih obrtnikov je, malim tovarišem pomagati, kajti končni interes nas obrtnikov in trgovcev je isti. Pripravljajo se že vse mogoče volitve. Ali bi se ne moglo istočasno, ko se pišejo volilni imeniki za občinske in druge volitve, sestaviti tudi imeniki za volitve v trgovsko in obrtniško zbornico? Seveda bode potrebna preje izpremenitev zakona, a v to je v prvi vrsti poklicana ravno naša zbornica, da poda inicijativo

in pospeši svojo preureditev. Reforma volilnega reda naj bi pa obstojala v tem, da se izpelje za zbornico enaka volilna pravica za vsakega, ki plačuje kaj davka oziroma vrši svojo obrt.

Torej proč s kurijami in privilegiji — če vlada demokratizem, naj vlada povsod! Reforma volilnega reda naj se izpelje tudi v tem, da se voli po proporcu, ne torej tako, da bi stranka, ki ne dobi absolutne večine, imela le odborniške namestnike v zastopstvu zbornice. Ker se ne vrše volitve, trpi zbornica tudi gospodarsko. Svojo pisarno in osebje je morala vsled ogromnega dela povečati in razširiti in plače osebju zelo zvišati. Da bi zadostila vsem tem potrebam, bode vsled neurejenosti davka treba zvišati doklade do 60 %, in kdo naj pa nosi odgovornost za to zvišanje, ali sedanji zastopniki, katerih funkcijska doba je že zdavnej potekla?! In če bi se tudi te smatralo legalnim reprezentantom, je treba pomisliti, da zastopajo manjšino obrtnišstva in da tedaj niso upravičeni za tako dalekosežne in važne odredbe.

Z volitvami v zbornico na dan!

»Jugoslovanski Obrtnik« se naroča pri »Jugoslovanski obrtni zvezi« v Ljubljani, Sodna ulica 11, kjer posluje tudi obrtno tajništvo V. L. S. Obrtniki, obračajte se v vseh zadevah na osrednjo Zvezo in dopisujte v svoje glasilo!

## Varstvo obrti.

Varstvo obrti. Posebno ljut boj se bije zadnjih petdeset let po vsem kultiviranem svetu za varstvo ali prostost obrti. Ta boj sega daleč nazaj v srednji vek. Znano nam je, kako so se borila tedaj razna samostojna mesta, katerih prebivalci so bili poleg uradnikov večinoma obrtniki in trgovci. Mi smo ta boj za varstvo ali prostost obrti zasledovali v zadnjem času zlasti v Nemčiji in pozneje tudi v Avstriji, dasi se je podobno godilo tudi drugod. Čast rokodelskega stanu v srednjem veku se je dolgo borila ter se upirala z vsemi zakonitimi sredstvi in drugimi privilegiji, ki si jih je znal rokodelski stan izvojevati ob raznih prilikah. Ob francoski revoluciji so sicer izginili zadnji sledovi takih privilegijev in zavlada je prostost obrti. Pričela se je nato takozvana liberalna doba za obrt in napredek. Ta doba, kateri se je pozneje pridružila še moderna tehnika, je dosegla vrhunec napredka in iz te dobe se je pravzaprav rodila tudi svetovna vojna. Te liberalne dobe prostosti obrti nikakor ne smemo gledati samo od slabe strani. Ta prostost je rodila tudi mnogo dobrega sadu. Splošnost ali masa se ima zahvaliti v marsičem glede napredka, izpopolnitve in po-

cenjenja gotovih izdelkov, ki jih vsakdo potrebuje, ravno tej liberalni dobi. Prostost, ki je rodila moderno tehniko, se ni prav nič ozirala na gotove stanove ali gospodarske panoge, ampak je korakala svojo pot, pot pohlepja po kapitalu in egoizmu. Ni se ozirala na to, da z iznajdbo stroja in s tovarniškim načinom obratovanja ubija danes eno, jutri drugo rokodelsko ali drugo obrt, ki je mogoče že dolge dobe triumfirala v zgodovini. In v tem liberalizmu živimo še danes. Res je, da so se trudile razne vlade, ki so videle, da je s to prostostjo podrezan celo rokodelski stan, napraviti zavoro, da bi se ta proces ne vršil s tako naglico. Bivša avstrijska vlada je izdala nebroj naredb in zakonov, ki naj bi ščitili malo obrt. A vse te naredbe niso dosti izdale, ker jim je nasprotovala veliko večja sila, sila liberalnega kapitalizma, ki je znal vedno dobiti pota in sredstva, da je ostal na površju. Pozdravljamo prostost, nismo pa za obliko, kakor se danes ta prostost izrablja. Ni nam vseeno, če kapitalistična prostost v obrti ubija cele mase rokodelcev in obrtnikov sploh. Tudi v naši mladi državi s strahom opazujemo, kako dviga poželjivo ta svoboda obrti svojo roko, ki nas hoče zadaviti in zaslužiti. Tu rastejo nova podjetja s pomočjo velikega kapitala. To je svobodni kapital, ki si bode zaslužil delavca pa tudi samostojnega obrtnika in izobraženega tehnikala! Torej vse naj se ukloni kapitalističnemu molohu! In vse to radi ljube svobode v obrti. Proti taki svobodi hočemo nastopiti z vsemi mogočnimi sredstvi. In v čem imamo najboljše sredstvo? Najuspešnejše sredstvo je organizacija, posebno še zadružna in izobraževalna organizacija.

Z osnovanjem raznih zadrug, nabavnih in produktivnih ter kreditnih zadrug bomo povzdignili le malo obrt. Le skupno zmoremo to, kar zmore posamezni kapitalist. Kapitalu moramo postaviti le kapital nasproti. V skupnosti je moč in drugo je izobrazil! Ako smo veččaki, ki smo se svoje obrti dobro in vseskoz docela izučili, da jo poznamo praktično in teoretično, moremo zasledovati vse nove pojave in iznajdbe, ne samo doma, temveč tudi v tujini. Le tako bomo mogli konkurirati liberalnemu kapitalizmu, ki povsod sega v naše pravice. In če bomo organizirani in edini, si bomo znali izvojevati tudi zakonitim potom svoje pravice. Le v toliko se strinjamo.

## Produkcija premoga.

Eden najvažnejših elementov je zlasti danes premog. Od njega zavisi vsa industrija in ves promet. Država, v kateri ni premogokopov, nima možnosti, da razvije

industrijo. Zato nas posebno zanima, kako je s premogom pri nas. Natančne podatke o premogu imamo le v Sloveniji, kjer se vodi natančen seznam o produkciji in konsumu. Nekaj premoga ima Hrvatska, dočim ga sama Bosna producira skoro toliko — kot Slovenija. V Srbiji ga je malo, zato ga tjakaj izvažamo iz Slovenije. Iz Pečuha, ki bode pripadal Ogrski, pa so obvezani nam dobaviti za dobo petih let precejšnje množine. Pečuh pridelava premoga malo manj kot Slovenija. V vsej Jugoslaviji pa je še nebrot prostosledov za premog, ki bodo gotovo donašali velike množine premoga. Premog, ki se pri nas nahaja, je takozvani rjavi premog bolj slabe kvalitete. Boljšega črnega premoga z visokimi kalorijami se nam dosedaj še ni posrečilo zaslediti, vsaj v večjih množinah ne. Najboljši premog v Sloveniji je oni iz trboveljskih revirjev, nekoliko slabejši pa je v Kočevju. Precej dober premog se pridobiva tudi v Rajhenburgu. Trboveljski premog se precej dobro uporablja za lokomotive pri železnicah, vendar pa bi bilo treba vsaj za lokomotive brzovlakov boljšega črnega premoga. Tudi za marsikatero drugo industrijo je brezpogojno potreba boljšega premoga. Avstrija je nad 50 % boljšega premoga uvažala, največ iz Angleške preko Trsta in Reke, in bili so časi pred vojno, ko je v Trbovljah ležalo na tisoče in tisoče vagonov premoga nakopane, ker se ni moglo konkurirati z angleškim premogom.

Danes so razmere seveda čisto drugačne in take ostanejo še doka let. Zato je silno važno, da vsestransko dvignemo produkcijo domačega premoga ter spravimo nove prostoslede v obrat. Naletimo pa pri tem na velike težave, kajti premog se ne prideluje tako enostavno — da se izkoplje, naloži in odpelje. Tu je treba ogromnih naprav, strojev, razstreliva, mazil in drugih pripomočkov, brez ozira na to, da so tudi težave z vednim mezdanim gibanjem, zademo tudi na prometne težkoče in pomanjkanje vozil pri železnicah. Samo za pogon v rudniškem revirju Trbovlje je napravljena električna centrala s 36.000 konjskimi silami. Gradi se še nova z istotolikimi silami. Za eksploatacijo premogokopov je torej potreba ogromnega kapitala, ki se mora koncentrirati poton večjih družb, posameznik tukaj kar izgine.

Vse razdeljevanje premoga, tudi iz zasebnih premogokopov, stoji pod posebnim državnim nadzorstvom. Torej je privatno kupčevanje s premogom vsaj pri nas v Sloveniji nedovoljeno. Vseh premogokopnih rudnikov v Sloveniji je 13, potem pa še nekaj manjših, ki so še v povojih. Večina teh je v privatni lasti, le 4 so državni. Nad 70 % cele produkcije dajo premogokopi trboveljskega revirja, to je Trbovlje, Hrast-

nik in Zagorje. Če pridenemo še Kočevje z okrog 10 % pridelane množine, je torej okrog 80 % vsega izkopane premoga iz rudnikov, ki so last trboveljske premogokopne družbe. Ta družba je prevzela tudi rajhenburški rudnik, ki bode v par letih, ko se uredi, produciral tudi precejšnje množine.

Produkcija se je od lanskega meseca avgusta držala precej konstantno ter se je pridelovalo v vseh revirjih skupaj okrog 8800 vagonov mesečno. Meseca novembra je pa produkcija padla, dočim je v letošnjem februarju, ko so se uredile zopet plače po premogokopih, zrastle na 9800 vagonov. Kljub tem velikim množinam premoga pa še zdaleka ne krijemo vseh potreb. Samo južna železnica je dobila v februarju letos 1973 vagonov, državna železnica v Sloveniji 856 vagonov, železnice in direkcije v Belgradu 523 vagonov. Direkcija državnih hrvatskih železnic v Zagrebu 1260 vagonov, hrvatska industrija 1017 vagonov.

Živinski vlaki za transport živil v Slovenijo 138 vagonov, mesto Ljubljana 130 vagonov, uradi in šole 487 vagonov, slovenska industrija skupaj 2742 vagonov. Kranjska industrijska družba še posebej 525 vagonov, mesto Maribor 70 vagonov, vojaštvo 102 vagona.

Obrtniki, ki stanujejo v Ljubljani, dobijo pri mestnem magistratu, oddelek za premog, nakazano potrebno množino premoga ter dobi v ta namen mesto dnevno 1 vagon premoga.

Obrtniki na deželi dobe pa direktno od komisije nakazani premog. Treba bi se bilo pobrigati, da dobijo tudi mali obrtniki primerne količine premoga.

**Naše obrtnike in obrtna društva ter trgovske tvrdke opozarjamo, da ima največji uspeh inseriranje v »Jugoslovanskem Obrtniku«. Svoje somišljenike opozarjamo, da se pri cenjenih naročilih ozirajo predvsem na inserate našega lista.**

## Blagovni promet in trgovanje.

Ko je človek še vse, kar je rabil, izdeloval v krogu svoje rodbine, so morale biti njegove potrebe še zelo omejene. Kakor hitro pa se je delo, ki ga zahtevajo potrebe, razdelilo med več rodbin, so se začeli izdelani predmeti zamenjavati. V večjem obsegu se vršijo take izmenjavalne kupčije, če ponujajo trgovci iz drugih krajev naravne pridelke ali svoje izdelke v izmeno s podobnimi rečmi. Izmena je neposredna, če n. pr. dobi zamorec za sloveno kost od trgovca puško. Če pa pride do zaželjene reči šele poton druge izmene, tedaj je izmena posredna. Tako proda poljedelec svoje žito na trgu in iz

kupnine si nabavi stvari, ki bi jih rad imel. Ta način izmene je navaden. Pravimo mu prodaja in nakup. Prodajne in nakupne kupčije, ki se vedno ponavljajo, imenujemo promet in imovina, ki se izmenjava, je blago. Promet se vrši navadno s pomočjo denarja. Pri besedi promet nikakor ne mislimo, da predmet, ki ima priti v zameno, vedno izpremeni kraj; kajti n. pr. pri prodaji in nakupu zemljišča je taka izprememba kraja izključena. Premikanje blaga iz enega kraja v drugi kraj se imenuje transport (odprema). Jasno je, da se vrši transport skoraj vedno v službi prometa. Če kdo poseka v svojem gozdu deblo in ga pelje domov, da bi ga sam porabil, se transport res vrši; toda o prometu ni govora, kajti deblo ni izpremenilo lastnika, za njega je gospodarska imovina, toda ne blago.

Če promet opazujemo bližje, opazimo, da so stvari, ki se kupujejo in prodajajo, za človeške potrebe večje ali manjše važnosti. Imajo vrednost, ki jo z ozirom na njihov namen imenujemo porabna vrednost. Sedaj pa nastopi druga cenitev, ker se vprašamo, kateri drugi predmet ali kakšno vsoto denarja bi dali v zameno za tisti predmet, ki ga želimo imeti. Iz tega sledi izmenjalna vrednost. Ta je enaka oni množini drugega blaga, ki si ga lahko z onim denarjem nabavimo, pri čemer pa mislimo vedno na nabavno vrednost, ker pač nihče ne želi stvari, ki mu nič ne koristijo. Če ima kak predmet porabno vrednost, je njegova izmenjalna vrednost odvisna od tega, kako težko je dobiti dotični predmet. Zatorej so zlahka kameni več vredni kot železo, zatorej ima žito v dobi draginje večjo izmenjalno vrednost kakor ob dobri letini. Če izrazimo izmenjalno vrednost v denarju, kar se v prometu vedno godi, imenujemo tisti denar ceno blaga. Kako nastane ista? — Cena se določa po množini blaga, ki se ponuja pri prodaji, kakor tudi po nujnosti, s katero se hoče prodajalec blaga iznebiti (ponudba), potem po množini blaga, ki se ravno zahteva, pa tudi po tem, kako velika je nujnost, s katero želi prodajalec nabaviti zaželjeno blago (nujnostni nakup). Zakon o ponudbi in nakupovanju določa ceno, s tem, da poskoči, če se po blagu vedno bolj povprašuje, ali pa se blago vedno manj ponuja; cena pa pada, če se po blagu vedno manj povprašuje, ali pa se prične v večji meri ponujati (dražba, konkurenca). Pri blagu, katerega izdeluje posameznik ali pa država, tako n. pr. izdelovanje in prodaja cigar v Avstriji, se cena ne določa od strani nakupovalcev in prodajalcev, temveč postavi se že naprej od dotične upravičene oblasti (monopol).

Umevno je, da tovarniško izdelan predmet pri izdelovanju ne povzroča toliko stroškov, kot če ga izdelata rokodelci v svoji delavnici. Qba kosa sta si po vrednosti lahko enaka, tudi lahko dosežeta isto ceno; ali stroški pri izdelovanju so različni. Na podoben način so v dveh deželah lahko stroški poljskih pridelkov različni, če so n. pr. v eni izmed teh dveh dežel delavske moči cenejše in je bilo vreme ugodnejše. Na trgu se pa žito, ki se je pridelalo z večjimi stroški, ne bo smelo prodajati dražje od drugega. Če se torej more blago iz ene dežele prosto in neovirano uvažati v drugo, bo ono blago cenejše, ki je zahtevalo manj stroškov. Ako je razlika med stroški inozemstva in stroški v drugih državah znatna, tedaj se določi pri uvažanju v varstvo inozemskih izdelkov za tuje cenejše izdelke carina, ki jo z ozirom na njen namen imenujemo varstvena carina. Ali je prosti blagovni promet z ostalimi deželami (odprto trgovanje) hasnovitejši od upeljave varstvene carine na ta ali oni tuji izdelek, o tem odločati je najvažnejša naloga države.

Po kraju, kjer se vrše kupčije, razločujemo vnanjo in notranjo trgovino, po obsegu obrata in po razmerju trgovca do izdelovalca blaga veletrgovino in malo trgovino, neposredno in posredno trgovino, po okolnosti, če trguje trgovec na lastni ali tuji račun, se imenuje lastna ali družabna trgovina, pa še po vrsti blaga, n. pr. trgovina s poljskimi pridelki, manufakturna trgovina, trgovina z mešanim blagom in trgovina z železjem.

## Betonske stavbe.

Pred dobrim polstoletjem niti poznali nismo te vrste stavb. In danes? Kaj vse se že gradi iz te vrste materiala! Ne samo stavbe, ampak tudi že celo ladje. Vse se že danes peča z novimi iznajdbami in načinom izrabljanja takozvanega betona. Od največjega teoretika do preprostega kmečkega praktika — vse govori le o betonu in cementu. Saj je bil tudi prvi iznajditelj racionalne izrabe betona oziroma železobetona le praktik, neki francoski vrtnar Monie, ki je svoje vrtnarske posode prvi napravil iz te vrste gradiva. Pri raznovrstnih kamenih in rudninah imamo naravna lepila, ki vežejo posamezne delce v večje skupine. Ravnotako je cement umetno lepilo, ki veže razne male dele peska, železa ali drugih snovi v skupno maso — in to naj se imenuje potem umetno kamenje, beton ali tudi železobeton. Ker se danes marsikdo peča s temi izdelki, nič ne škoduje, ako vsaj v splošnem poznamo, kaj je beton. Gorenje tri izraze imenujemo z ozirom na to, kako

uporabljamo dotično gradivo. Uporabljamo li cement in pesek ali tudi druge podobne snovi za mase, kakor zidove, tlakove ali drugo, imenujemo to beton. Razmerje množine cementa proti drugi zmesi, ki jo za to uporabljamo, označimo, okrajšano s števili tako, da prvo število vedno znaša enoto, za cement n. pr. eno cementa proti trem peska, kar bi značilo 1:3. Ako hočemo napraviti solidnejšo maso, moramo pridejati navadnemu pesku tudi debelejša komada, ki jih navadno imenujemo gramoz. Tudi te lahko v število postavimo, kajti za dober beton potrebujemo celo maso, večje kakor tudi manjše delce, to že raditega, da ne nastane preveč praznot med posameznimi koščki, ki bi ostali votli ali bi jih pa morali izpolniti z lepilom, to je s cementom, in bi porabili veliko preveč tega dragocenega gradiva. Že iz tega se vidi, da je pogoj dobrega betona, da pridenemo toliko cementa ostali masi, da izpolni vse nastale votlinice ter obide površine vseh posameznih koščkov cementu pridejane mase. Ako hočemo vedeti, koliko cementa moramo pridejati kaki masi gradiva, iz katerega hočemo napraviti dober beton, je stvar čisto enostavna, da dotično maso naložimo v neko izmerjeno posodo in nanjo nalijemo še toliko vode, kolikor je gre v posodo. Kolikor litrov vode smo porabili, toliko litrov cementa rabimo napram odmerjeni množini ostalega materiala. Seveda rabimo za manjvažne stavbe ali temelje in zidove že dokaj dober beton, če je to razmerje tudi manjše. Pri pomniti pa moramo, da je kvaliteta betona odvisna tudi še od drugih faktorjev, med katerimi so zelo važni trdnost posameznih telesc (gramoza ali peska), čistost dotičnega materiala, kakor tudi čas, po katerem se prične kemični proces — vezanje dotičnega cementa — od tedaj, ko smo ga zmohčili, ter bi po tem času premikanje in obdelovanje zelo škodovalo na vrednosti. Pri količkaj dobrem betonu dosežemo veliko večjo trdnost, nego nam jo nudi zidovje iz kamenja ali opeke; s tem je tudi povedano, da zamoremo prihraniti pri dimenzijah dotičnega predmeta; vendar pa s tem še ni rečeno, da je tudi vselej cenejše, ker moramo kalkulirati v posameznih slučajih, kakšne vrste material se nam nudi, da bi eventualno še cenejše izhajali. Kakor vsaka stvar, ima pa tudi beton svoje solne in tudi senčne strani; o katerih govorim pozneje.

Pod izraz »izdelki iz umetnega kamenja«, bi spadali vsi oni izdelki, ki so napravljani tudi iz betona ali tudi pomalem iz železobetona. Kosi, ki se dajo navadno predstaviti, se lahko uporabljajo ali sami ali v zmesi z drugimi enakimi ali tudi neenakimi kosi. Z malimi izjemami se ti kosi iz

umetnega kamenja ne rabijo pri stavbah kot neposredni konstruktivni deli stavbe, ampak bolj kot izpolnilo in oprema na stavbah. Pa se mi je zdelo silno važno omeniti, ker je obrt za izdelavo umetnega kamenja prosta obrt, stavbene obrti pa so koncesionirane in se večkrat pripeti, da ta prosta obrt posega neopravičeno v kompetenco stavbenih obrtnikov kot legitimnih upravičencev konstruktivnega dela betonskih zgradb. Izdelki iz umetnega kamenja so že finejši betonski izdelki; zanje je potreba že tudi nekoliko več ročne spretnosti; večinoma se izdelujejo potom modelov in šablon, ali ročno ali pa tudi s stroji. Izdelujejo se kot pehan (tolčen) beton, ali pa tudi kot redki ali mehki beton, ki se kar zlije v dotični model. V ostalem veljajo vsa pravila za dober beton in to še v večji meri tam, kjer morajo biti tako napravljene izdelki vsled svoje finise še trdnejši. Omeniti moramo tudi, da se te vrste izdelki čestokrat izdelujejo kot imitacija, to je potvorenje raznih naravnih kamenov n. pr. granitna, porfirna, mramornata in druga imitacija; v to svrhu se porabljajo manjši drobcji dotičnih prvotin. Naj še omenim, da se dajo taki izdelki prav dobro polirati ali zgladiti in zbrusiti. Vendar pa ostanejo kolikortoliko motni posebno ako so izpostavljeni vremenskim vplivom; njihova motna barva ni ravno prikupljiva očesu. Da so do pred vojne ti izdelki tako kolosalno izpodrivali naravne izdelke te vrste, je bila v prvi vrsti kriva velikanska razlika v ceni.

Železobeton. Pod to skupino spadajo betonski izdelki, pri katerih se zaeno uporablja betonska masa ter železo. Na tem polju je moderna tehnika dosegla rekord med vrstami betonskih stavb. Najtežji konstruktivni deli zgradb ali tudi celotne zgradbe, ki so se še pred dobrim desetletjem vršile le s pomočjo železnih ali tramovnih nosilcev, se vrše danes kot prav lahkotne železobetonske konstrukcije. Kjer je snov betona samega zelo odporna na pritisk, je nasprotno železo zelo odporno na poteg. Kombiniramo pri uporabi tako, da beton uporabimo na mestu, kjer je pritisk, nasprotno pa železo, kjer je poteg, nam da izborna konstrukcija. Beton in železo se tudi kemično zvežeta v enoto, da lahko prenaša ta tvorba največjo odporo. Tudi vsi statični računi o tem bazirajo na tem, kolika mora biti sila, da iztrga to železo od betona. Za napravo oziroma projektiranje železobetonskih konstrukcij je potreba precejšnjega teoretičnega znanja ter je treba tudi vsestransko premotriti kako racionalneje izrabimo zmes betona napram železu. Ko pa imamo izračunjeno konstrukcijo v detajlu, pa moramo paziti, da jo res tako izvršimo, kakor so nam pokazali toza-

devni računi. Za teorijo železobetona imamo bogato literaturo, ki obravnava tudi specijelno le statiko; kar je pri nas znano, je seveda le v nemškem jeziku. Za natančno preiskovanje in razmotrivanje tozadevne statike je potrebno znanje višje matematike in stavbene mehanike, kakor tudi nešteto drugih predpisov, katerih se je treba držati in jih vpoštevati. Za komplicirana dela, ki jih uporabljamo pri naših navadnih stavbah, pa se dobijo formule, po katerih je tudi drugim nižje izobraženim stavbenim tehnikom možno popolnoma zanesljivo izračunavanje in projektovanje tozadevnih konstrukcij. Gotovo pa je, da se v praksi brez knjig in formul, to ne da reševati. Želeti bi bilo, da nam naši inženirji čimprej preskrbijo kaka taka dela v slovenskem jeziku. Rokopis knjige o stavbni mehaniki in statiki, za tisk pripravljen za nižje stavbno-obrtno šole od g. inž. prof. Foersterja, leži že nekaj let na Dunaju, in to je menda tudi vse, kar nam bo na razpolago. Kar se tiče ostalih pogojev za dobri beton, veljajo ravnotako tudi za železobeton, posebno pri malem razmerju cementa napram pesku, ozir. gramozu; saj je razumljivo, da gre tu za važne dele stavbe, kakor nam je tudi računati le z večjimi razstoji in napetostjo.

Zelo važno pri železobetonu je tudi to, da je kolikortoliko stvor elastičen ter da dobro prenaša vegetacijo gorkote in mraza; vsled tega se zelo dvigne njegov pomen in uporaba.

Napredek betonskih stavb še zdaleka ni na vrhuncu, saj se lahko trdi, da je šele v povojih in lahko pričakujemo tu še velik napredek. Če pa tudi ni še tako staropreskušena snov, vendar pa so že tudi danes marsikje izrečene obsodbe njegove dbre in slabe strani.

Betonske stavbe ozir. beton sam — še je dobro napravljen — je lahko dober, trden in soliden, vendar ni zato brezpogojno in povsod priporočljiv. Kar se tiče trdnosti, so vendar slučajni, da z večjim uspehom uporabljamo gotove vrste, kamen ali železo. Glede njegove lepote ga pa tudi kamen daleč prekaša. Če si stavimo nalogo, da hočemo zares suho zidovje, ne moremo tega povsod doseči, saj beton je mrzel, top in moker, in kjer ni dovolj porezen, ne odgovarja vegetaciji zraka. Ako bi si zgradili tako stanovanje ali hlev, bi gotovo ne odgovarjalo zdravemu stanovanju ali hlevu. Svod — strop — napravljen iz železobetona na stanovanjski hiši, gotovo ni primeren za tistega, kdor hoče imeti mirno stanovanje, ker se vsled vložnega železa tresljaji in glas močno prenašata. Ako hočemo napraviti monumentalno zgradbo z nekaj okraski iz

umetnega kamena, ali pa vremenskim vplivom izpostavljen spomenik iz tega materiala, bo temu gotovo bolje odgovarjal dober stvor iz kamna. Ako pa gledamo na ceno, bomo napravili to iz umetnega kamena, ki je zato cenejše. Pri opornem zidu, ki naj nam prenaša ogromno težo hriba, bomo pa gotovo gledali na to, da napravimo tak zid iz betona ali železobetona, kajti tak zid iz kamena bi moral biti veliko debelejši, in še kdove, če bi tudi držal. Istotako je pri temeljih.

Vendar vestnemu stavbeniku ali projektantu tudi to ne zadostuje, temveč bo pri količkah važnih slučajih kalkuliral, kakšne dimenzije rabi pri dotičnem objektu, kakšne doseže, ako uporablja drugačno gradivo, kaj mu pride ceneje, in kakšne druge ugodnosti govorijo za ali proti. To pa zamore narediti le strokovnjak, ki pozna in zamore vsestransko presoditi položaj. Zato pa svetujem vsakomur, kdor namerava kaj graditi, naj se poslužuje le strokovnjakov in ne tistih, ki zagovarjajo samo en način kot najboljši in nacenjši.

V ožjem pomenu besede značijo betonske stavbe poslopja ali hiše, ki so v svojih bistvenih delih napravljene iz betona, bodisi že v skupni kompaktni masi ali pa zložene iz posameznih kosov. Moderna tehnika se je v zadnjih letih zelo trudila, da ustvari ter izpopolni ta način gradnje. Njen cilj je bil kolikor mogoče cenena gradnja hiš, zato je treba zmanjšati množino potrebne mase (opeke, kamena itd.) ki se rabi pri navadnih zgradbah, ter to nadomestiti s finejšimi pa trdnejšimi masami, ki jih dosežemo pri železobetonu. Ker pa ima beton oziroma železobeton tudi svoje senčne strani, posebno ker je mrzel ter zato dober prevodnik toplote in mraza in ima vsled souporabe železa tudi zvok — že vsled tega je za stanovanjske hiše in za nekatera gospodarska poslopja zelo težko uspešno poraben. Neglede na današnjo draginjo posebno cementa in železa — napram drugemu stavbnemu gradivu je treba kalkulacije, če tudi je res pri betonskih stavbah razlika v ceni 50 odstotkov, vsled česar nekateri podjetniki te vrste delajo reklamo po časopisju. Napako glede dobrega prevodnika betona hočejo odstraniti na več načinov: potom izolacij, bodisi z zvo-

**Obrtniki! Snujte »Obrtne zveze« in zahtevajte pravila pri »Jugoslovanski obrtni zvezi« v Ljubljani, Sodna ulica 11. Naše obrtne zveze ne smejo zaostajati za kmetjskimi zvezami, zato ustanovljajte povsod, kjer se nahaja več obrtnikov, lastne »Obrtne zveze«, ki naj bodo središče Vaše stanovske politične organizacije!**

kom s tem, da se napravi votlo zidovje ali z vložki kake drugačne zmesi; vendar se je vse to dosedaj le deloma posrečilo, dočim se za prenos zvoka dosedaj ni napravilo nič uspešnega; in ravno to marsikakemu stanovalcu napravlja hudo kri, ako se vsak najmanjši ropot razlega po vsej hiši. Napaka, ki je tudi precejšnja pri teh zgradbah, je tudi ta, da se dačo zelo težko pozneje adaptirati, n. pr. pri odstranitvi sten, napravi novih oken ali vrat itd.

Ozir na trdnost ali daljšo trajnost tudi ne drži. Polna trajnost zidanih poslopij se računa navadno dve do tri stoletij. Nimamo pa še dokazov, da bodo betonske zgradbe tudi toliko trajne, ker njih dosedanji obstoj sega le kakih 50 let nazaj. Splošni resumé je, da bi govorilo za take betonske hiše ali poslopja edinole njihova veliko nižja cena. To pa nikakor ni dokazano. Pri poskusnih hišicah, ki jih gradijo sedaj na Kodeljevem v Ljubljani in delajo med njimi tudi eno tako hišico, se že sedaj kaže, da če ne bo dražja, vsaj cenejša ne bode. Ravno pri teh hišicah pa se tudi vidi, da odpade tudi to, da bi se take zgradbe izvrševale v krajšem času nego one po drugih že preizkušenih načrtih.

Menda bodo pri nas še vedno najcenejše, najbolj zdrave, suhe in mirne stanovanjske hiše in gospodarska poslopja, zidana z dobro žgano opeko in lesenimi ometanimi stropovi. Kakor sem pa že prej omenil, se da beton ali železobeton pri marsikaterih delih uspešno uporabljati.

Naj bi ta moja izvajanja, ki sem si jih nabral po dolgoletni praksi, služila za merilo, kadar bo kdo projektiral zgradbe.

Ivan Ogrin.

## Droblj.

**Brezposelni profesionisti.** Po poročilu, došlem trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani je odpustila ladjedelnica »Danubius« na Reki jugoslovanske delavce in profesioniste vseh vrst, kakor kotlarje, livarje, ključavničarje, kovače, mizarje, tesarje, strojnike, strugarje itd. Vprašanja in predloge glede namestitve teh delavcev v državnih in privatnih podjetjih v naši državi naj interesenti stavijo brzojavno na »Narodno Viječe« v Bakar.

**Stvarna demobilizacija in obrtniki.** V »Slovenskem Narodu« se nekdo pritožuje, češ, da so bili obrtniki prikrajšani pri oddaji demobilizacijskega blaga. Menda je dotični že pozabil, komu se ima obrtništvo zahvaliti, da so dobili obrtniki skoraj izključno ves zanje porabljen material, v kolikor je mogla z njim razpolagati Gospodarska komisija za stvarno demobilizacijo. Da ga ni bilo mogoče nakazati jim še več, naj povprašajo za vzrok pri Kreditni in Jadranski banki — katerim je moral ravno inž. Remec s svojo »trdoto« iztrgati cele vagone lesnega oglja, industrijske soli in

železa, da je ta material prišel obrtnikom v korist. Največ obrtnega materiala, to ve gotovo tudi gospod »Narodov« dopisnik, je pa bilo v skladiščih v Dravljah, glede katerega pa boji za razpolaganje še niso bili končani, ko je g. dr. Žerjav odvezal g. inž. Remca od predsedstva gospodarske komisije. Morda bo vedel povedati dr. Žerjavov prijatelj polkovnik Vasič kaj več o tem, komu v prid je prišel material iz Dravelj in zakaj ga niso dobili obrtniki. Člani kovinske zadruga v Ljubljani pa naj vprašajo svojega predsednika Urbančiča, s katero nerednostjo da je povzročil sejni sklep Gospodarske komisije za stvarno demobilizacijo z dne 25. junija 1919, da se mu ne dovoli nobenega materiala več, čeprav se ima ta zadruga ravno g. inž. Ruechu in g. inž. Remcu zahvaliti, da je dobila zlasti večjo množino lesnega oglja po izdatno znižani ceni.

**Stavbena sezija.** Splošno se je pričakovalo, da bo letošnje leto mnogo nove gradnje. Dvomimo pa, če bo to res; kajti cene raznemu gradivu neverjetno rastejo. Vsled regulacije plač premogokopnim delavcem se je premog silno podražil. Zato pa se je zopet podražil razni surovi material za zidanje. Tako cement od 55 vin. kg kar na 1 K za kg. Cement iz Splita pa stane kar 1.70 K kg. Pred vojno je bila cena 5 vin za kg. Opeka stane 1 komad kar 1 K, dasi je pred vojno stal 1 kom. le 3 vin. 1 vagon apna je stalo pred vojno 150—200 kron, danes stane do 6000 K. Za 1 m<sup>3</sup> rezanega lesa, ki je stal pred vojno okrog 35 kron, zahtevajo danes 1000 do 1200 K. steklo, ki je pred vojno stalo 1 m<sup>2</sup> ca 3 K, stane danes 200 do 250 K. Železo je prišlo od 25 vin za kg na 12 do 15 K. Tudi delavske mezde so se silno dvignile; zidar ali tesar sta služila pred vojno pri nas okrog 40 v na uro, da danes zahtevajo že 10 do 12 kron za uro. V koliko so vse te cene upravičene, o tem sedaj ne bomo razpravljali, gotovo pa je, da osemurni delavnik tudi precej vpliva na to. Po gornjem nastavku bi stala gradnja okrog 40krat na predvojno ceno. Mala pritlična hišica za obrtnika ali delavca pred vojno do 8000 K — bi stala danes 320.000 K. Take zneske pa zamore izdati le kak verižnik, ki pa ni tako neumen, da bo tako slabo investiral svoj kapital. Zato dvomimo, da bi se letos kaj posebnega zidalo. Nekaj pa vendar moramo storiti proti temu.

**Obrtno-nadaljevalne šole v Ljubljani.** Zakaj se v Ljubljani ne prične s poukom na obrtno-nadaljevalnih šolah? Zadnjič smo poročali, da se pouk prične s 1. marcem. Sedaj pa je stvar zopet padla v vodo. O stvari smo se poučili ter se nam je reklo, da so vzrok učitelji, ki bi imeli poučevati na teh šolah, in sicer radi previsokih zahtev glede honorarja. Stavili so namreč nove zahteve od tedaj pogojenega zneska, ko se je sestavljal proračun; kar 150 odstotkov poviška. Pa tudi to bi menda že šlo, ko bi pri tozadevni seji referent ne poročal, da je potreba za vsakega učenca letno 200 K za učne pripomočke, kar bi dalo za 800 učencev v Ljubljani 160.000 K. Če je zahtevani honorar primeren, o tem ne govorimo, pač pa gotovo ni pravilen proračun glede šolskih potrebščin, ker tu se

mora pač misliti, da se ves pouk prične bolj primitivno. Namesto finega papirja bi lahko rabili posebno začetniki papir slabše vrste. V času, v katerem živimo, se moramo pač z vsem zadovoljiti. Kakšen namen je imela izjava referenta, ki je tako površno sestavil proračun, ne vemo. Vidi pa se iz vsega položaja, da učiteljstvo, ki naj bi prišlo v poštev pri poučevanju v šoli, nima za to veselja. Najumestneje je, da vlada nastavi lastno učiteljstvo, ki naj bi poučevalo na teh šolah. Za učila potrebni kredit pa naj bi skrbeli učenci sami ali pa njihove mojstri ali zadruga, dočim bi za potrebne lokale skrbela občina. In tako bi bilo rešeno to tako važno vprašanje. Seveda naj bi se to zgodilo takoj.

**Razvoj angleških konsumnih društev v vojni.** Angleška konsumna društva so se v vojni jako lepo razvila. Angleške in škotske velenakupovalne zadruga združenih konsumnih društev so imele velikanski promet. Angleška velenakupovalna zadruga je pridobivala tretjino prodanega blaga iz svojih lastnih podjetij. Ta velenakupovalna zadruga je med vojno zvišala svoj akcijski kapital od treh na 5 in pol milijonov funtov šterlingov ter uporabila svoja denarna sredstva za povečanje svojih podjetij, ki jih ima v mnogih krajih. Tako ima poljedelska podjetja (sedaj 12.800 ha), velika skladišča za surovo maslo in jajca, mlekarne, plantaže za pridelovanje čaja, svoje ladje; tovarne za cvibak, konzerve, milo, cigare, margarin, flanel, pletenine, čopiče, belo pločevino, barve in lake, mline za krušno moko, tiskarne, premogovnike, predilnice za volno, tkalnice, železne rudnike. Pri angleških in škotskih velenakupovalnih združenjih je bilo koncem leta 1917 včlanjenih 1478 društev z okoli štirimi milijoni članov. Leta 1917 so prodala za 225 milijonov raznovrstnega blaga. V svojih podjetjih so zaposljevala 178.500 delavcev ter jim izplačala 12.097.000 funtov šterling. plače.

**Splošni informacijski biro za malo obrt je ustanovilo,** kakor poroča »Corriere della Sera«, italijansko ministrstvo za trgovino in industrijo in javna dela. Malega obrtnika podpira na ta način, da mu daje nasvete, poročila, kam naj prodaja svoje izdelke, posreduje skupen nakup surovin itd. Ustanoviti mislijo tudi posebne odseke izvedencev, ki bi imeli nalogo, ustanoviti skladišča, olajšati prodajo, preskrbeti delo itd. Vlada bo dala obrtnikom iz vojne uprave na razpolago orodje, surovine; sodelovala bo tudi pri »vzornih delavnicah«. Za te namene je stavila v proračun znesek 700.000 lir, ki je že dovoljen.

**Produktivno podpiranje brezposelnih.** Glavni odsek za preskrbo brezposelnih »Grossberlin« je predlagal vladi, da bi vpehala mesto dosedanje preskrbe brezposelnih produktivno. Vlada je načrt odbila, kar je vsekakor obžalovanja vredno. Po omenjenem načrtu naj bi vlada na dva načina skrbela za brezposelne: da bi dajala prispevke delodajalcem in jim omogočila oddajo del, ki so jih morali do sedaj radi previsokih stroškov opustiti (n. pr. poprave pri hišah), ali pa bi dajala prispevke delavcem. Te prispevke naj bi dobivali delavci poleg svoje plače, ako ne bi brez tega prispevka radi premajhne plače ali od-

daljenosti delavnega kraja od delavčevega stanovanja mogli prevzeti omenjenega dela.

**Občni zbor krojaške zadruga v Ljubljani** za sodni okraj Ljubljana se je vršil dne 21. marca 1920 dopoldne ob 10. uri v verandi hotela »Lloyd« na Sv. Petra cesti ob obilni udeležbi članov in članic. G. načelnik Kersnič obsirno poroča o delovanju zadruga v minulem letu, kakor tudi o bolniški blagajni, ter razjasni navzočim težkoče delovanja radi malomarnosti nekaterih članov in članic, ter priporoča za nadalje bolj resno in energično delovanje v prid vsem, da se vsaj pri današnjih razmerah stanovske koristi kolikor mogoče zboljšajo. Zadruga je tudi v minulem letu prispevala vajeniškemu domu 100 K, kar je vodstvo blagohotno sprejelo v vednost. Glede obrtno-nadaljevalne šole se je načelstvo trudilo za redni pouk. Najhujši udarec je zadel naraščaj; kljub vsem pritiskom se ni zamoglo ničesar doseči pri raznih oblasteh; vsled finančnih razmer so bile vedno kake zapreke, morda raditega, ker hoče država podpirati bolj važne resorte, kakor je obrtni stan, ki je edini faktor države! — Odbor se je sestavil za 3 leta ni sicer takole: G. Kersnič Ivan, načelnik; Ložar Jernej, podnačelnik; odborniki: Može Ivan, Bizjak Filip, Uršič Fran, Lombard Alojz, Bizjak Davorin; namestniki: Šimnovec Alojz, Slapar Jurij, Mihaliček Anton; damski odsek: ga. Palme Marija, predsednica, ga. Goli Julija, podpredsednica; preglednika knjig: Klimanek Simon, Pučnik Albert. Enoglasno je bil sprejet predlog g. Ložarja, da se zadruga doklada zviša na 10 K. Priporoča se solidarno delovanje v prid vsem združenim članom ter obilen pristop k nakupovalnemu društvu. Pokaže naj se solidarnost med člani, da bomo od sedaj naprej gospodarji na svojem lastnem polju in ne več sesalke raznih trgovcev in verižnikov.

G. načelnik Kersnič se zahvali vsem navzočim za obisk; s priporočilom za resno delo zaključil zborovanje.

**Kranjska industrijska družba,** katero so imeli v rokah do zadnjega časa Nemci in ki ima svoja tovarniška podjetja na Jesenicah, Javorniku, Dobravi, v Bistrici na Koroškem ter v Trstu, je prešla v italijanske roke. Italijanskim kapitalistom so prodali nemški magnetje večino svojih delnic. Naša domača jugoslovanska podjetnost, kje si?! V času demokratsko-socialistične vlade se je tako gospodarilo s podjetji na naših tleh, naša bivša vlada pa je k temu molčala.

**Izpričevalo za dr. Kramarja,** Bivšemu trgovinskemu ministru daje »Obrtni vestnik« v svoji 2. številki z dne 15. januarja, kjer predločuje pomanjkljivosti pogodbe z Avstrijo radi jermenja in industrijske ter živinske soli, to-le izpričevalo: »Navedeno zadostuje, da spoznate, s kakšno gospodarsko izkušnostjo in s kakšnim vpogledom v naše pridobitno in gospodarsko življenje razpolagajo ljudje, ki so se polastili odločujočih mest v trgovini in obrti. Na taka mesta spadajo strokovno izobraženi in izkušeni možje, ne pa ljudje, ki ne morejo drugega pokazati kakor svoj »dr.« — Tu se enkrat vjemamo s svojim tovarišem in to izpričevalo dr. Kramerju tudi mi podpisujemo.

**Komisija za stvarno demobilizacijo.** Zadnji čas se je razpasla po časopisju velika debata o tej komisiji. Dr. Žerjav je pri nastopu svoje vlade takoj odstavil prvotnega predsednika inž. Remca ter ga nadomestil z dr. Pestotnikom, obenem pa postavil komisijo v preiskavo. Ta takozvana enketna komisija, ki je bila zelo pristransko sestavljena, je podala poročilo o svojem uspehu. Nekateri listi so to prinesli kot velikanski trumf in razočaranje o slabem poslovanju gospodarske komisije. Izkazalo pa se je, da je ta enketna komisija svoj posel izvrševala zelo površno in pristransko. V preiskovalni komisiji je bil kot član tudi polkovnik Vasič, pod čigar vodstvom se je razmetala ogromna množina materiala brez kakega sklepa gospodarske komisije ali ocenitve, v čemer on ni bil opravičen razpolagati. To je dovolj iluzorno. Pravi namen preiskavanja pa je bil, da se odvrne pozornost od novega predsednika dr. Pestotnika, ki je v kratkem času svojega poslovanja neupravičeno, brez sejnih sklepov, oddajal demobilizacijski material in to za več stotisoč kron. Sedanji deželni predsednik dr. Brejc je to enketno komisijo reorganiziral ter ji dal navodilo, da raztegne svoje delovanje tudi na samolastno delovanje dr. Pestotnika. O rezultatih še poročamo.

**Jezuitska menica.** Dasi se je menica povzpela šele v 19. in 20. stoletju do svojega viška in razvoja, zasledujemo tudi že prej plačilna sredstva, ki so takratni trgovini in prometu zelo dobro služila.

Kot svoj čas v srednjem veku tako so tudi pozneje dolgo še duhovni redovi veljali ne samo kot gojišča in središča umetnosti in znanosti, temuč tudi z ozirom na svoje premoženje kot najbolj varne banke. Posebno je bil na glasu po celem svetu razširjeni jezuitski red. Da se je pečal tudi z bančnimi posli, sedli iz odkritja, ko je bil leta 1773. red razpuščen. V nekem samostanu so našli v neki celici velik zaboj, ki je bil poln belih listkov. Listki so bili brez vsake označbe in številke in skrbno razvrščeni po obliki v svojih predalčkih. Ko so te dokumente posebne vrste našli, si jih niso vedeli raztolmačiti in šele čez čas so dognali potom knjig in zapiskov, da imajo pred seboj menice.

Če se še danes vsak trgovec boji nositi s seboj večje vsote, je to bilo v časih, ko ni bilo ne cesta ne železnic, toda mnogo občestnih roparjev, še bolj nevarno. Če je torej mož moral imeti na daljnem semmu veliko vsoto denarja, je stopil v bližnji samostan in rektorju razložil svojo zadevo. Tam mu je iz prijaznosti menih dal listek določene velikosti, zakar je plačal vsoto, ki jo je potreboval na sejmu. S tem listkom se je predstavil v samostanu, kjer je bil sejem in patri so mu izplačali zanj brez vsakega odtrgljaja v prvem samostanu vplačano vsoto.

To je bila najbolj priljubljena vrsta »jezuitskih menic«, ki so veljale vsepovsod kot plačilno sredstvo, kajti red je bil takrat ugleden, bogat in zelo razširjen.

Odgovorni urednik: Ivan Ogrin. — Izdajatelj in založnik: Jugoslovanska obrtna zveza v Ljubljani. Tiska: Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

## Uradne ure pri Centralni upravi podružnici v Ljubljani

so od 5. marca naprej za stranke  
od 11. do 14. ure.



## „Primate tatu!“

Ali ga že imate? Morda želite vedeti vsebino? Taka-le je:

1. Primate tatú!
2. Ali ste prijeli pravega?
3. Perejo se!
4. Pa vendar!
5. Da se razumemo!
6. Dobrota je s'rota.
7. Rešena uganka.
8. Kdaj bo fletno na svetu?
9. Farovž ali oštarija?
10. Stara pesem.
11. Ljudstvo moje...
12. Kje je torej tat?

Knjižica se dobi v Ljubljani v Jugoslovanski knjigarni in v prodajalni Katoliškega tiskovnega društva za ceno 2 K.



## Obrtna centrala v Ljubljani

za obnovitev po vojni poškodovanih krajev, r. z. z o. z.  
Sodna ulica št. 11

sprejema naročila za vsa stavbena in druga opremljena dela, posebno naročila za večje naprave, kontorje, šole, zasebna stanovanja itd.

oddaja pa tudi v večjih množinah razna dela posameznim članom — obrtnikom. V slučaju potrebe nudi tudi potrebno orodje.

Načrte, stroškovnike in druga tehnična mnenja ob poverbi dela brezplačno.

## Obrtno kreditna zadruga v Ljubljani

r. z. z o. z.

v Ljubljani, Sodna ulica št. 11

sprejema hranilne vloge, daje posojila na zastave, odstopne računov, eskomptira menice itd.

## Vzajemno podporno društvo v Ljubljani

reg. zadr. z omejenim jamstvom., Kongresni trg 19.  
Rezervni zaklad nad 500.000 K.

Hranilne vloge se obrestujejo po 3 1/4%. Posojila na poljubno dobo let. — Osebni kredit 6% proti podpisu zadolžnice ali menice. — Posojila proti zastavi terjatev potom cesije 6%. — Posojila na hipoteke 5 1/2% proti podpisu zadolžnice.

Hitra rešitev prošelj!

Uradne ure od 8. do 12. ure.

Prospekti brezplačno na razpolago.

## Ljudska posojilnica v Ljubljani

v lastnem domu - Miklošičeva cesta 6  
obrestuje hranilne vloge po čistih

### 3%

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela koncem leta 1918 nad 43 milijonov kron vlog in nad 1 milijon 100.000 kron rezervnih zakladov.

Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.

## Uzajemna zavarovalnica

v Ljubljani

je edini slovenski zavarovalni zavod, ki zavaruje proti požarnim škodam poslopja, premičnine in poljske pridelke. — Sprejema življenjska zavarovanja v vseh kombinacijah.

## Tršico (stekaduro)

ima v zalogi po zelo nizkih cenah

Obrtna centrala v Ljubljani

Sodna ulica št. 11.

## Strojno mizarstvo Peter Bizjak

v Spodnji Siški, Gosposvetska cesta 136

prevzema vsa v mizarstvo stroko spadajoča dela, zlasti stavbeno mizarstvo. — Cene primerne, delo solidno, postrežba točna.

Delniška glavica: K 30,000.000.—.

# Jadranska banka

## Podružnica Ljubljana

Centrala: **Trst.** Sprejema vloge na knjižice, vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju.

Podružnice: **Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Metković, Opatija, Split, Šibenik, Zader.** Kupuje in prodaja devize, valute, vrednostne papirje itd. Eskontira menice, devize, vrednostne papirje itd. Izdaja čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta. Daje predjume na vrednostne papirje in na blago, ležeče v javnih skladiščih; daje trgovske kredite pod najugodnejšimi pogoji.

Ekspozitura: **Kranj.** Prevzema borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Brzjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Rezerve: nad K 10,000.000.—.

## Pohištvo iz upognjenega lesa je trpežno,



Naročila sprejema tovarna lesnih izdelkov in upognjenega pohištva :: **udobno, poceni.**

**I. BAHOVEC nasl.**  
Duplica, p. Kamnik.

Kompletne oprave za hotele, gostilne, restavracije, kavarne, šole, zavode, gledišča, dvorane i. dr.  
Fine z usnjem tapetane garniture za stanovanja. Založniki in trgovci dobe posebne popuste.

## GOSPODARSKA ZVEZA

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, reg. zadr. z omejl. zav.

Stalna zaloga poljedelskih strojev: motorjev, mlatilnic, vitljev, slamo- in reporeznic, brzoparilnikov, plugov, bran, čištilnikov i. t. d.

Prodaja umetnih gnojil, kolonijalnega in špecerijskega blaga ter poljskih pridelkov.

Zaloga pristnega domačega in ogrskega vina, žganja i. t. d.

Lastna izdelovalnica in prekaževalnica klobas.

Lastna zeljarna.

## Stavbna pisarna :: IVAN OGRIN

Ljubljana, Gruberjevo nabrežje št. 8.

Prevzema vsa zidarska in druga stavbna dela. Izdaja strokovna mnenja, izvršuje načrte in proračune.

Delo solidno, po primerno nizkih cenah.

## Vsakovrstne slamnike

gg. trgovcem in cenj. občinstvu priporoča **FRANJO CERAR**, tovarna slamnikov, Stob, p. Domžale pri Ljubljani.

## Karol Majce i drug

čevlarski mojster

Radeckega cesta št. 6

se priporoča za vsa

v čevlarsko stroko spadajoča dela. Prodaja izgotovljene čevlje in čevlarske potrebščine.

## Čebelni vosek

suhe satine in odpadke sveč

kupuje po najvišji dnevni ceni

J. Kopač, svečar v Ljubljani

Celovška cesta št. 90.